

# **"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל**

גיליון 28 - שנת תשפ"ה גיליון "אחרי מות-קדושים" - יב' אייר תשפ"ה, 10 למאי, 2025

לע"נ אמו"ר ר' יוסף-חיים ב"ר יעקב רוט ז"ל

ב"ה

## **"נקודה טובה" לפרשת "אחרי מות-קדושים" - דברים המסורים ללב**

בשנת 1951 בדק הפסיכולוג סולומון אָש את השפעת הלחץ החברתי על היחיד. במהלך הניסוי התבקשו המשתתפים לזהות את אורך הקו הנכון מתוך שלוש אפשרויות. בכל קבוצה היה נסיין אחד אמיתי והשאר היו שחקנים – משתפי פעולה שהיו חלק מהניסוי ונתנו במכוון תשובות שגויות. תוצאות הניסוי הראו שכ-75% מהמשתתפים נטו להיכנע ללחץ החברתי לפחות פעם אחת והצביעו באופן שגוי עם כולם, למרות שידעו שזאת תשובה שגויה. הניסוי הראה כי הלחץ חברתי יכול להשפיע על אמונותיו והתנהגותו של היחיד, גם כאשר ברור לו שהקבוצה טועה.

מתברר כי הצורך בשייכות חברתית והרצון לא להיות חריג ושונה, חזק יותר מהרצון להיות צודק. לעיתים "יישור הקו" עם החברה הטועה יכול להיות רק כלפי חוץ, אך לעיתים ההתיישרות עם הרוב יכולה לגרום לאדם להתחיל לפקפק באמת שלו.. וזו תוצאה חמורה אף יותר...

תקלה חברתית-מוסרית נוספת היא הפוכה לגמרי והיא נובעת מהעדרה של נוכחות חברתית. כך למשל האנונימיות האפלה חסרת הבקרה ברשתות החברתיות, מאפשרת שיח רעיל ופוגעני, בריונות, שיימינג והטרדות, הפצת פייק ניוז והונאות. תופעות הנובעות מכך שהאדם המסתתר חש מוגן, מרגיש פחות אחריות למעשיו ומוריד את המחסומים המוסריים שלו.

מן הדברים עולה כי גם לחץ חברתי מעיק מחד גיסא וגם היפוכו - חופש חברתי אנונימי חסר הפיקוח מאידך גיסא, מציבים אתגר מוסרי דומה.

הציווי **"וּלְפָנַי עֹר לֹא תֵתֵן מִכָּשָׁל"** (ויקרא יט, יד) הנמצא בפרשתנו - פרשת קדושים, פוגש את שתי התופעות האלה והוא קורא לאדם לגדל עמוד שידרה חזק ומוסרי. כזה שיאפשר לו לעמוד איתן הן מול הלחץ החברתי "באור היום" והן מול האנונימיות המפתה "במחשך".

חז"ל מסבירים כי האיסור הזה מכווין לא רק לאיסור הכשלת העיוור באופן פיזי כפשוטו, אלא גם באיסור להכשיל "סומא בדבר". אדם חסר ידע וניסיון בתחום מסוים, שבא לבקש את עצתך. והנה נפלה לפניך הזדמנות פז לנצל את החבר התמים ולמכור לו את הרכב המקרטע שלך, או כדוגמתו של רש"י: "לא תתן עצה שאינה הוגנת לו". אל תאמר לו מכור את שדך וקנה לך חמור, ואתה עוקף אותו וקונה את שדהו - שדה אותו אתה חומד כבר זמן רב.

הנוכל יכול לשקר ולטעון: לא ידעתי, לא התכוונתי, לא חשבתי, רציתי רק את טובתו של חברי ולא יהיה מי שיטען כנגדו ויחשוף את שקריו והוא לכאורה יכול להמשיך ולחסות בצל הפרטיות של מחשבותיו. על כך ממשיך הקב"ה וחותר את הפסוק: **"וְיִרְאֶתָּ מֵאֲלֹהֶיךָ אֲנִי ה'".** אני ה' מכיר את מחשבותיך, עלי לא תוכל 'לעבוד' ואותי לא תוכל לרמות.

במקרה הזה הפיתוי לחטוא נובע דווקא מחוסר נוכחות חברתית ומחוסר ביקורת. הציווי הזה מעמת את האדם מול אלוקיו ודורש ממנו התנהגות מוסרית, גם כשאף אחד לא רואה.

רובד נוסף הטמון בפסוק זה הוא הערבות ההדדית. חז"ל מעמידים את הפסוק במצב נוסף בו החבר מבקש ממך סיוע לדבר עבירה. כגון: נזיר האסור בשתיית יין והוא מבקש שתיתן לו מיינד,

## **"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל**

או מבקש שתעזור לו להגיע אל היין הרחוק ממנו (בעבר השני של הנהר). הסיוע האסור מוצג כמכשול והתורה מצפה מן האדם: "לא תתן מכשול" – אל תסייע ביד עובר העבירה, מתוך האחריות האישית שלך, גם למעשים של חברך. כי כולנו ערבים זה לזה.

הסירוב יכול להיות גלוי ופומבי והוא ממש מזמין לחץ חברתי. גם כאן התורה מצפה מאיתנו לעמוד באתגר מתוך יושרה פנימית, גם במחיר של תווית אנטי-חברתית, כפי שמשמע מן הניסוי של אש בו פתחנו.

מתוך שני המקרים הללו גם יחד, עולה הדרישה מן האדם לפתח זהות אישית ערכית עקבית ויציבה, בעלת יושרה (אינטגריטי), המבוססת על ערכי המוסר. אישיות שאיננה מתכופפת לפי רוח התקופה ולא נכנעת לדעת הרוב. לדעת לומר לא! להיות "אתה", גם בתוך הזרם וגם נגדו. וה'מנוע' לכך הוא יראת שמים: "וְיִרְאָתָּהּ מְאֹלָהֶיךָ". יראה שתחילתה אולי ביראת החטא ועונשו והמשכה ביראת הרוממות – יראה של התפעלות שסופה באהבת ה'.

דמות המופת להתנהגות כזאת היה אברהם אבינו. האיש שידע לעמוד על דעתו ועל אמונתו כנגד כולם...

זהו סודה של האתיקה היהודית הטמונה בפסוק בו עסקנו.

אנו תפילה כי מעשינו ימצאו "חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם" (מתוך ברכת המזון).

**מברכת שבת טובה**

**ומתפילה ליום טוב**

**אשר הוא**

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה (במייל ו/או בווטסאפ), ניתן לפנות למייל: [rothmoshe@gmail.com](mailto:rothmoshe@gmail.com)

ארכיון "נקודה טובה": [http://www.pirsuma.com/nekuda\\_tova](http://www.pirsuma.com/nekuda_tova)

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל. **אהבת! הפץ בין חבריך.**